

แนวปฏิบัติในการจับหรือค้น

การจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมาย

หมายอาญา มี 5 ประเภท คือ หมายจับ หมายขัง หมายค้น หมายจำคุก และหมายปล่อย ซึ่ง ศาล เป็นผู้ที่มีอำนาจออกหมายอาญา

การจับโดยมีหมายจับ ได้บัญญัติไว้ใน ป.วิ.อาญา มาตรา 66 โดยมีเหตุที่จะออกหมายจับได้มีดังต่อไปนี้

1. ต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าบุคคลนั้นจะกระทำความผิดอาญา ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี หรือ

2. ต้องมีหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลใดนั้นจะกระทำความผิดอาญา และมีเหตุอันควรเชื่อว่า จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือก่อเหตุอันตรายประการอื่น

ถ้าบุคคลนั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัดโดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควร ให้สันนิษฐานว่าบุคคลนั้นจะหลบหนี

การจับโดยไม่มีหมายจับ ซึ่ง ป.วิ.อาญา มาตรา 78 ได้วางหลักไว้ กล่าวคือ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลนั้นไม่ได้ เว้นแต่

1. เมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้าดังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 80

2. เมื่อพบบุคคลโดยพฤติการณ์อันควรสงสัยว่า ผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธ หรือวัตถุอย่างอื่น อันสามารถอาจใช้ในการกระทำความผิด

3. เมื่อมีเหตุที่ออกหมายจับบุคคลนั้นตามมาตรา 66 (2) แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้

4. เป็นการจับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หนี หรือจะหลบหนีในระหว่างถูกปล่อยชั่วคราวตามมาตรา 117

กระบวนการจับกุมผู้กระทำความผิด

- เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งให้ผู้ถูกจับทราบว่าเขาจะถูกจับกุม
- สิทธิจะไม่ให้การ/ให้การก็ได้ และถ้อยคำนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้
- สิทธิที่จะพบทนายและปรึกษาทนายความ หรือผู้ซึ่งจะเป็นทนายความ
- แจ้งญาติหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจ ทราบถึงการจับกุม ก็ให้เจ้าพนักงานดำเนินการได้ หากสามารถดำเนินการได้โดยสะดวก และไม่เป็นการขัดขวางการจับหรือการควบคุมผู้ถูกจับ หรือทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด
- ผู้จับกุมต้องสั่งให้ผู้ถูกจับ (หากกรณีจำเป็นให้จับตัวไป) ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่จับกุม เว้นแต่ สามารถนำไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบได้ขณะนั้น

- ส่งตัวผู้ถูกจับแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ของที่ทำการของพนักงานสอบสวน (ป.วิ.อาญา มาตรา 84)

- แจ้งข้อกล่าวหาและรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุแห่งการจับกุมให้ผู้ถูกจับ ทราบ ถ้ามีหมายจับให้แจ้งแก่ผู้ถูกจับทราบและอ่านให้ฟัง และมอบสำเนาบันทึกการจับแก่ผู้ถูกจับ (ป.วิ.อาญา มาตรา 84 วรรคแรก (1))

- การจัดทำบันทึกการจับกุม ควรที่จะต้องเขียนให้รัดกุม ไม่ควรมีถ้อยคำรับสารภาพ เพราะไม่สามารถใช้คำรับสารภาพของผู้กระทำความผิดเป็นพยานหลักฐานในศาลได้ ซึ่งมีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้

การค้นและการตรวจค้น

การออกหมายค้นเป็นอำนาจของศาล โดย ป.วิ.อาญา มาตรา 69 ได้วางหลักว่า **เหตุที่จะออกหมายค้นได้มีดังต่อไปนี้**

1. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน ได้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา
2. เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด
3. เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย
4. เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ
5. เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ในกรณีที่จะพบหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

คำร้องขอให้ศาลออกหมายค้น ต้องมีรายละเอียดและเอกสารประกอบดังต่อไปนี้

(1) ต้องระบุลักษณะสิ่งของที่ต้องการหาและยึด หรือชื่อตัว ชื่อสกุล รูปพรรณ อายุของบุคคลที่ต้องการหา และสถานที่ที่จะค้น ระบุบ้านเลขที่ ชื่อตัว ชื่อสกุลและสถานะของเจ้าของหรือผู้ครอบครองเท่าที่ทราบ หากไม่สามารถระบุบ้านเลขที่ที่จะค้นได้ ให้ทำแผนที่ของสถานที่ที่จะค้นและบริเวณใกล้เคียงแทน

(2) ต้องระบุเหตุที่จะออกหมายค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69 พร้อมสำเนาเอกสารซึ่งสนับสนุนเหตุแห่งการออกหมายค้น

(3) แนบแบบพิมพ์หมายค้นที่กรอกข้อความครบถ้วนแล้วพร้อมสำเนา รวมทั้งเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น บันทึกคำร้องทุกข์ หนังสือมอบอำนาจให้ร้องทุกข์ เป็นต้น มาท้ายคำร้อง

การค้นโดยไม่มีหมายค้น ป.วิอาญา มาตรา 92 วรรคหนึ่ง วางหลักว่า ห้ามมิให้ค้นในที่
รโหฐานโดยไม่มีหมายค้นหรือคำสั่งของศาล เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น และใน
กรณีดังต่อไปนี้

1. มีเสียงร้องให้ช่วยมาจากข้างในที่รโหฐาน หรือมีเสียงหรือ พฤติการณ์อื่นใดอันแสดงได้ว่ามี
เหตุร้ายเกิดขึ้นในที่รโหฐานนั้น
2. เมื่อปรากฏความผิดซึ่งหน้ากำลังกระทำลงในที่รโหฐาน
3. เมื่อบุคคลที่ได้กระทำความผิดซึ่งหน้าขณะที่ถูกไล่จับหนีเข้าไปหรือมีเหตุอันแน่นแฟ้นควร
สงสัยว่าได้เข้าไปซุกซ่อนตัวอยู่ในที่รโหฐานนั้น
4. เมื่อมีพยานหลักฐานตามสมควรว่าสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำ
ความผิด หรือได้ใช้ หรือมีไว้เพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรืออาจเป็นพยานหลักฐานพิสูจน์
การกระทำความผิดได้ซ่อนหรืออยู่ในนั้น ประกอบกับทั้งต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าเนื่องจากการ
เนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้สิ่งของนั้นจะถูกโยกย้ายหรือทำลายเสียก่อน
5. เมื่อที่รโหฐานนั้นผู้ถูกจับเป็นเจ้าของบ้าน และการจับนั้นมีหมายจับหรือจับตามมาตรา 78

วิธีปฏิบัติในการตรวจค้น มีดังนี้

1. ต้องแสดงหมายค้น เว้นแต่ในกรณีค้นโดยไม่มีหมายค้น เจ้าพนักงานผู้ค้นต้องแสดงนามและ
ตำแหน่ง (ป.วิอาญา ม.92)
2. ต้องทำการตรวจค้นต่อหน้าผู้ครอบครองสถานที่ กรณีไม่มีบุคคลเช่นว่านั้น ให้ค้นต่อหน้า
บุคคลในครอบครัว หรือพยาน 2 คน ที่หามาได้ (ป.วิอาญา ม.102)
3. ต้องทำการค้นในเวลากลางวัน เว้นแต่ค้นในเวลากลางวันไม่เสร็จ สามารถค้นต่อไปในเวลา
กลางคืนได้ หรือเป็นกรณีฉุกเฉินอย่างยิ่ง/ มีกฎหมายอื่นให้ค้นเป็นพิเศษ หรือกรณีการค้นเพื่อจับผู้ร้าย
สำคัญ/ ผู้ร้าย (ป.วิอาญา ม.96)
4. การปฏิบัติกรณีมีการขัดขวางไม่ยินยอมให้ทำการตรวจค้น กรณีจำเป็น มีอำนาจใช้กำลังเพื่อ
เข้าไป โดยสามารถเปิด/ ทำลายประตู บ้านเรือน หน้าต่าง รั้ว สิ่งกีดขวางได้
5. ต้องจัดทำบันทึกและบัญชีสิ่งของที่ยึดจากการค้น แล้วอ่านให้ผู้ครอบครองฟัง โดยให้ลง
ลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน สำหรับสิ่งของที่ได้จากการตรวจค้น ต้องทำการห่อ/บรรจุหีบห่อ ตีตราไว้
หรือทำเครื่องหมายไว้เป็นสำคัญ
6. การรายงานผลการปฏิบัติ ต้องส่งบันทึก, บัญชีสิ่งของที่ยึดมาไปยังพนักงานสอบสวน/ เจ้า
พนักงานที่กฎหมายกำหนดไว้ และต้องบันทึกรายละเอียดและรายงานไปยังศาลที่ออกหมายโดยเร็ว แต่
ต้องไม่ช้ากว่า 15 วัน นับแต่วันจัดการตามหมาย (ป.วิอาญา ม.104)

การค้นบุคคลมี 3 ลักษณะ คือ

การค้นบุคคลในที่สาธารณะสถาน โดยหลักห้ามค้นบุคคลใดในที่สาธารณะสถาน ยกเว้นประกอบด้วย หลัก 2 ประการ คือ

- 1.) ต้องเป็นกรณีเจ้าพนักงานปกครอง/ตำรวจ เป็นผู้ค้น (ราษฎรค้นไม่ได้)
- 2.) ต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของในครอบครองเพื่อจะใช้ ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือมีไว้เป็นความผิด ป.วิอาญา ม.93)

การค้นบุคคลในที่รโหฐาน

1. ต้องเข้าไปในที่รโหฐานนั้นโดยชอบ หรือโดยถูกต้องเสียก่อน เช่น มีหมายค้นที่รโหฐาน นั้น หรือมีเสียงร้องให้ช่วย หรือปรากฏความผิดซึ่งหน้า (ป.วิอาญา ม.92)
2. ต้องมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นเอาสิ่งของที่ต้องการพบ ซุกซ่อนในร่างกาย เจ้าพนักงานจึงสามารถค้นตัวบุคคลดังกล่าวได้ (ป.วิอาญา ม.100 ว.2)

การค้นตัวผู้ถูกจับ เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิด เจ้าพนักงานมีอำนาจค้นตัวผู้ถูกจับ และยึดสิ่งของที่อาจใช้เป็นหลักฐานได้ (ป.วิอาญา ม.85)